

Mod krigens slutning.

Våben fra luften, beslaglæggelser, tysk frygt for allieret invasion på Djursland, de hvide busser m. v.

Efter det tyske nederlag ved Stalingrad i februar 1943 begyndte det at stå klart, at Tyskland kunne tabe krigen. Dermed gav modstand mening, og i løbet af efteråret 1943 begyndte våben fra de allierede at dale ned fra himlen, ikke mindst over Djursland, hvor der dannedes rigtig mange våbenmodtagegrupper. Der blev modtaget våben ved Langesø, i Mols Bjerge, i Rosenholmskovene og mange andre steder. Herfra fordeltes våbnene til modstandsbevægelsen i hele Danmark.

Som krigen udviklede sig, måtte tyskerne forberede sig på en invasion vestfra. Derfor opbyggedes Atlantvolden, også ved den danske vestkyst. I tilfælde af en invasion havde tyskerne brug for flyvepladser i baglandet, derfor blev der anlagt flyvepladser i Tirstrup, Vandel, Skrydstrup og Beldringe.

Opførelsen af flyvepladserne betød beslaglæggelser af hundreder af danske gårde, huse og arealer. Og tilsvarende indgreb i hundreder af familieskæbner. På Djursland gik det især ud over familier i Stabrand, der blev brutalt jaget fra hus og hjem. Vi skal høre om beslaglæggelserne og de familieskæbner, der fulgte i kølvandet på dem.

Efter invasionen i Normandiet i juni 1944 forberedte tyskerne sig endnu mere på en invasion i Danmark, men nu også på østkysten, herunder Djursland. Store kanonstillinger blev opbygget ved Djurslands kyster, bl. a. ved Sletterhage. For at kunne opfange en fjende i anden forsvarsrække efter en invasion blev der gravet enorme tankspærringer i en linje fra Randers Fjord over Mørke til Kalø Vig. Tyskerne forberedte sig med andre ord på Djursland som krigsskueplads – Rønne, der lå lige foran den store tankspærring, ville ende som en ruinhob, hvis scenariet blev til virkelighed. Det blev det så ikke... men hvad nu hvis...

Fra dansk, norsk og svensk side forberedte man sig på krigsslutspillet på en helt anden måde: man satte en redningsaktion i gang for at redde flest muligt af de nordiske fanger ud af KZ-lejrene før det endelige tyske sammenbrud, der måtte forudses at overlade fangerne til en uvis, men sikkert barsk skæbne. Aktionen med de hvide busser blev iværksat og blev en stor succes. 6000 danske og norske og i alt 20.000 fanger reddedes ud af KZ-helvedet i krigens sidste måneder. Der var busser og chauffører fra både Laurits Jørgensen i Rønne og Ove Fris i Hornslet med i aktionen.

Ingen kunne vide, om det ville komme til kamp mellem tyskerne og de allierede i Danmark, og ingen kunne vide, hvem de allierede ville være: englænderne og amerikanerne – eller russerne? Befrielsen og dagene derefter blev en lykkelig begivenhed – undtagen på Bornholm, der befriedes af russerne – men det var i krigens sidste måneder langt fra sikkert, at det ville gå sådan... Hvor tæt var Danmark egentlig på at ende bag Østblokken?

Foredraget fokuserer på krigens sidste halvandet år, hvor det tyske nederlag tegnede sig i horisonten, men hvor det bestemt ikke var en selvfølge, at befrielsen i Danmark ville foregå uden blodsudgydelser.

Vilfred Friborg Hansen oktober 2020.